УДК 821.161.3 – 192* Таіса Мельчанка

ПЕСЕННАЯ ЛІРЫКА ТАІСЫ МЕЛЬЧАНКІ

Бароўская І. А.

Установа адукацыі
«Гомельскі дзяржаўны медыцынскі ўніверсітэт»
г. Гомель, Рэспубліка Беларусь

Уводзіны

На працягу ўсяго свайго існавання чалавецтва суправаджала песня, якая прыйшла да нас з даўніх часоў ад пакалення да пакалення і захавала ў сабе няўлоўны ход гісторыі і духу народа, непаўторныя рысы адметнага нацыянальнага характару. Гэта не просты падбор слоў, аб'яднаных рыфмай, гэта свайго роду магічныя словы, якія пэўным чынам уздзейнічаюць на чалавека, яго эмацыянальны і душэўны стан. Менавіта песні належыць адно з першых месцаў па ўздзеянні на душу чалавека. "Лірычныя песні, песні пра каханне — гэта пераважна мастацкая творчасць жанчыны. Своеасаблівы унутраны свет і псіхалагічны склад характару жанчыны, тонкі, уражлівы і вельмі эмацыянальны лад яе душы, заўсёды настроены ва унісон з пачуццямі любові і кахання" [1, с. 6]. Так сцвярджаў даследчык А. І. Гурскі у дачыненні да народнай песні, але гэта поўнасцю адносіцца і да прафесійнай.

Пры напісанні артыкула мы выкарысталі розныя зборнікі вершаў Т. Мельчанкі.

Мэта

Тэматычная і жанравая разнавіднасць песеннай лірыкі гомельскай паэткі Таісы Мельчанкі.

Метады даследавання: даследчы, пошукавы, аналітычны, апісальны.

Абмеркаванне

Сучасны пласт беларускай прафесійнай песні складаюць такія вядомыя і таленавітыя жанчыны, як Галіна Кутас, Вальжына Цярэшчанка, Ала Фіялкоўская, Ганна Вязніцкая, Валянціна Ермалёнак, Таіса Мельчанка і шмат іншых.

Той песні ўжо ўлілася ў мяне сіла,
Распальвала агонь любві святой.
Гісторыю да донца варушыла,
Вяла па родным краі за сабой.

Гэта радкі з прыгожага песеннага твора "Матчына песня" Таісы Мельчанкі — вядомай паэткі Гомельшчыны, перакладчыцы, якая мае 11 зборнікаў вершаў, шмат якіх сталі песнямі. Не аднойчы яна будзе гаварыць аб значнасці песні ў станаўленні Беларусі, захаванні родных традыцый і мовы. У "Нашынскай песні" яна сцвярджае, што ніхто не чуў лепшую за нашынскую, бо ў ёй ўвабраны слёзы, стогн і плач і "гартавалася яна ў полымі". А "Беларусачка" ў выкананні Б.Данчыка "і бязмоўнага прымусіць на роднай мове гаварыць". *Непадробнай лірай* называе яна мову народнай песні, якая пульсуе, нібы сок той бярозы, звініць у паднябессі салаўём. Толькі ад *Матчынай песні* можна ўваскрэснуць *салёнай слязою Айчыны* і загаварыць так, як вучыў самы дарагі чалавек на свеце.

Матулі песня – скарбніца святога.
Ці ж я забуду дарагі матыў?
О мой народзе, на душы вяснова —
Ты непадробнай лірай надзяліў. ("Непадробная ліра")

Песенная лірыка Таісы Мельчанкі даволі разнастайная: яна выразна філасафічная, метафарычная і велічная, як у песні "Дрэва славянства". У свой час славуты патрыёт славянскага свету Ян Колар стварыў паэтычную краіну Славію, у якую аб'ядналіся ўсе славянскія народы. І сімвалам гэтага славянскага яднання сталася велічнае дрэва ліпа, якое надзвычай адпавядае душы нашых слаўных продкаў. Т. Мельчанка ў сваёй песні (кампазітар М. Збараскі) паказвае новыя апакаліпстычныя выпрабаванні, што выпалі на долю славянства

ў 20 стагоддзі, але адначасова выказвае вялікую ўпэўненасць у перамозе нават глабальных катастроф дзякуючы нашаму адзінству і веры.

У большасці песняў, музыку для якіх склаў В. Аўчыннікаў, Т. Мельчанка ўслаўляе прыгажосць роднай зямлі, якая чароўная ва ўсе поры года, але асабліва ўвосень, якая ціха стукае ў шыбіну і прыпадае жоўтым лістком да вакна, тчэ бурштыновыя кашулі бярозкам і клёнам, дожджыкам тушыць пажар арабін. І толькі адлятаючы клін расплаўляе самоту, як льдзінку (“Чарадзейка”) і саступае красуні-зіме, што будзе ткаць новыя ўзоры на палітры роднай прыроды (“Шчодрасць”).

Сімвалам кругазвароту жыцця з’яўляецца бохан хлеба на стале, бо ён увабраў у сябе глыбінныя сокі, сінь неба, гаючую сілу ласкавай матулі-зямлі:

Хлебаробскую працу, як зерне, узважыць няможна.
Столькі ўкладзена сілы, святочна каб ззяў каравай.
Сёння музыка жніўня гучыць і гучыць пераможна,
Як надзея сялянства на будучы зноў ураджай.

Наогул, Т.Мельчанка, у адрозненні ад многіх паэтаў, песні прысвячае восені, а не вясне (“Жнівеньскі матыў”, “Зямное прыцяжэнне”, “Прэлюдыя восені”, “Стук восені”, “Развітанне з восенню ” і інш.).

На гэтай запаветнай зямлі ёсць самы прыгожы горад на свеце – Гомель, які ўяўляецца такім рамантычным і прыгожым:

Нямала прыгожых яшчэ гарадоў.
Ды ты – мой адзіны да скону.
З табою і радасць дзялю, і любоў,
І нават слязіну салёну (“Горад-казка”)

Няшмат на свеце гарадоў, якім прысвячаюць песні. Мы не згадваем Парыж, Маскву, Мінск. А таму песні Т. Мельчанкі пра Гомель увойдуць у скарбонку славы роднага горада.

Для паэткі роўнавялікія любові да Гомеля, з якім звязаны юнацтва і сталасць, і маленькай радзімы, дзе пранеслася басаногае дзяцінства. “Сарцавінай роду” становіцца ПЕСНЯ, якая, згадаўшы спрадвечнае “Жаданне” Т. Мельчанкі, вядзе яе да родных бярозак на “Шчасце сустрэчы”. Яе лірычны герой, як і сама аўтар, жыве праблемамі Айчыны, ёй баліць трагедыя маладых хлопцаў (“Бусел Афгана”, “Нявінныя душы”).

Але, як і ўсе паэты, тым болей паэткі, песні прысвячае каханню, якое ў яе песеннай лірыцы, не буяе страсцямі і пажаданнямі (“Варожка-ноч”), а выступае больш мінорным, напаўняецца лёгкім сумам. Карціна разлукі значна ўзмацняецца “Іроніяй лёсу”:

Ляцяць гады — незацугляны коні.
Што ветрам адымчала — не дагнаць.
Ды помняць шчасце вочы і далоні.
Мяне ўспамінам будуць саграваць.

Складаную вобразна-выяўленчую палітру песеннай лірыкі Т.Мельчанкі падкрэслівае і адметнасць музыкі да гэтых твораў. Так, кампазітар В.Аўчыннікаў сцвярджае, што якраз у паэзіі Таісы Мельчанкі ён знайшоў неабходныя словы для сваіх мелодый. Так, у некаторых творах ён выкарыстоўвае рамансавую стылістыку. У песні-рамансе “Не бягу на спатканне” ён прытрымліваецца скрупулёзна тэксту, стараецца не мяняць словы, радкі, каб арганічна звязаць і ўвасобіць думкі і перажыванні паэта. “Весная песня” разлічана для саліста, яна эстрадна-народнага тыпу, традыцыйны шлягер. “Мой Гомель” — твор, у якім адчувальна местачковая традыцыя. З другога боку, “Дзівосы восені” напісаны для акадэмічнага хору, бо верш — узор пастаральнай лірыкі, якая вызначаецца асаблівым адметным гучаннем. “Развітанне з восенню” разлічана для народна-эстраднага або акадэмічнага хору, бо гэта лёгкі лірычны твор. А вось “Восеньскі матыў” — створаны для выканання народнага хору, вельмі ёмісты, вылучаецца мяккасцю знутры. Яскравыя карціны прыроды прыцягваюць сваёй скупасцю і прастатой ў выкарыстанні вобразна-выяўленчых сродкаў. “Жнівеньскі матыў” ствараўся для вялікага разгорнутага хору. Гэта ттвор аб вёсцы, хлебе, карагодзе, з вясковымі матывамі, усё аб’яднана адзіным колам малюнкаў. Шкада, што так даўно не пісаліся творы падобнай тэматыкі. А менавіта яны нясуць так многа праўды і паэзіі.

Репозиторий ГомГМУ

Як сведчыць сама Т. Мельчанка, яе тэксты пакладзены на музыку кампазітарамі М. Пятрэнка, А. Гулаем, У. Надтачэем. "Многія сцвярджаюць, што мае вершы напеўныя, з фальклорнымі матывамі. Меладычнасць і напеўнасць збірала маё сэрца яшчэ ў дзяцінстве, калі чула пад гукі гармоніка раздольныя вясковыя песні на бяседах сяльчан і ваякоў, на вячорках дзяўчат. Я стала паэткай, дзякуючы роднай зямельцы, тым караням, што моцна звязалі мяне з ёю. Яны і да сёння жывяць сваім цудадзейным сокам маю паэзію. Няма такой зямліцы, як мая!..."

Заключэнне

Песенная лірыка Таісы Мельчанкі вельмі разнастайная жанрава і тэматычна. Намі вызначаны філасафічнасць, метафарычнасць і рамансавая стылістыка паэтычных радкоў.

ЛІТАРАТУРА

1. *Гурскі, А. І.* Тайны народнай песн / А. І. Гурскі. — Мінск: Універсітэцкае, 1994. — 160 с.

УДК 614(476.2)

САНИТАРНО-ЭПИДЕМИОЛОГИЧЕСКАЯ СЛУЖБА ГОМЕЛЬСКОЙ ОБЛАСТИ: ВЧЕРА, СЕГОДНЯ, ЗАВТРА

Бортновский В. Н.[1], Тирещенко Л. А.[1], Тарасенко А. А.[2]

[1]Учреждение образования
«Гомельский государственный медицинский университет»,
[2]Государственное учреждение
«Гомельский областной центр гигиены, эпидемиологии и общественного здоровья»
г. Гомель, Республика Беларусь

В 2017 году исполняется 95 лет создания в г. Гомеле первой на постсоветском пространстве санитарной эпидемиологической станции.

29 октября 1922 года в г. Гомеле по инициативе видного организатора санитарного дела и здравоохранения Беларуси заведующего санитарно-эпидемическим отделом Гомельского губернского здравотдела Константина Юлиановича Кононовича была создана Гомельская санитарная станция им. 5-й годовщины Октябрьской революции — первое на территории СССР учреждение такого профиля.

По замыслу К. Ю. Кононовича новое санитарное учреждение должно было объединить как санитарную и противоэпидемическую работу, так и разрозненные учреждения санитарного профиля, являться оперативной, производственной и научной базой санитарной организации в сфере оздоровления труда и быта населения, борьбы с инфекционными заболеваниями.

Основным учреждением, положившим начало созданию Гомельской санэпидстанции, следует назвать химико-бактериологическую лабораторию, образованную в феврале 1921 года, на базе 4 национализированных частных химико-бактериологических кабинетов и городской лаборатории.

В эти годы произошло расширение противоэпидемической работы. Было налажено производство оспенной вакцины, развернулась борьба с малярией, организовано дифференцированное обслуживание населения по санитарным вопросам.

Увеличение количества структурных частей санэпидстанции сопровождалось расширением штата ее сотрудников. Начав в 1922 году свою деятельность в составе 5 врачей, она в 1927 году уже насчитывала 7 санитарных врачей и врачей-эпидемиологов, 2 врачей-гигиенистов химиков, 2 кандидатов естественных наук, многочисленный средний медицинский и вспомогательный технический персонал. Штатные возможности позволили Гомельской санэпидстанции первой в 1924–1925 годах перейти на дифференцированное обслуживание населения по отдельным специальностям санитарного дела (пищевая, коммунальная, школьная санитария).

В то же время отсутствие в 20-х годах централизованного снабжения дезинфекционным оборудованием медицинских учреждений потребовало от работников санэпидстанции нала-

Репозиторий ГомГМУ